

בס"ד, י' בתמוז תשע"ז

4 ביולי 2017

תיק 77021

פסק דין

בעניין שבין

הנתבעות

התובע

1. גב' ג'

מר ד'

2. חברת בבעלות גב' ג'

א. עובדות מוסכמות

גברת ג' (להלן – הנתבעת או נתבעת 1) מנהלת ובעלים של חברה (להלן – החברה או נתבעת 2). לחברה עסקים באנגליה. מר דיוויד (להלן – התובע) עבד בסמוך למשרדה, ומכאן היכרותם. בשנת 2011 הם עשו עסקים יחד לראשונה. טבעם והצלחתם של העסקים הללו לא נוגעים לעניין התביעה הנוכחית.

בשנת 2014 הנתבעת סיפרה לתובע על הקשיים שיש בחברה. התובע הציע את שירותיו לצורך עזרה בפתרון הבעיות בפניהן החברה עמדה. לאחר דיון על משכורת והיקף משרה, שלא אושרו בכתב, וככל הנראה לא היו חד משמעיים באותו השלב, הנתבעת הסכימה להעסיק את התובע. ב-2.11.14 שלח התובע הודעת דואר אלקטרוני המתארת את תנאי העבודה שהציע, כולל תפקידו, סמכויותיו, ושכרו. המתווה שהציע לקבלת שכרו היה כדלהלן –

- 500 ליש"ט משכורת חודשית ישולמו בתום כל חודש.
- 500 ליש"ט משכורת חודשית ישולם כאשר התובעת תחליט שהחברה מסוגלת לעמוד בחוב זה.
- בעלות על החברה בשיעור של 15%, כאשר תעמוד לתובעת האפשרות לרכוש את האחוזים הללו על פי רצונה בסך 10,000 ליש"ט.

דוא"ל זה לא זכה לתגובה, אך התובע התחיל לעבוד בחברה בנובמבר 2014, ואכן התחיל לקבל משכורת חודשית העומדת על 500 ליש"ט. יצוין שהמשכורת הגיעה מחברה אחרת, הרשומה על שם בעלה של הנתבעת. חברה זו היא חברת קש המאפשרת לעסק שמתנהל באנגליה לשלם משכורות בארץ.

לאחר תחילת עבודתו של התובע, עלה בשיחה בעל פה נושא האחוזים המפורטים בתנאי ההעסקה שכתב בדוא"ל הנ"ל. הנתבעת אמרה שהיא לא הבינה את הכוונה, המשמעות וההגיון. התובע הסביר לה כך –

אם החברה תיכשל, הרי שנכשלת בתפקידי, ואזי האחוזים המובטחים לי לא יועילו לי במאומה.
אם החברה תצליח – אם תשתכנעי שהצלחת החברה היא בזכותי, הרי שיגיעו לי האחוזים הללו בחברה.

אם החברה תצליח ולא תחשבי שחלקי בהצלחה משמעותי, תוכלי לרכוש את חלקי בסכום שקבענו מראש.

במרץ 2015 הודיעה הנתבעת לתובע שהוא לא ימשיך בתפקידו. הוסכם ביניהם שהוא ימשיך להיות חלק מהמשרד, ויקבל משכורת קטנה בהרבה (1000 ₪ בחודש). מצב זה נמשך עד יוני של אותה השנה.

התובע הבין שהוא לא רצוי כחלק מהחברה, ועל כן תבע את קבלת 10,000 ליש"ט חלף האחוזים, כמפורט לעיל. ב-24.9.15 הוא שלח דוא"ל עם פרטי חשבון הבנק והצעה שהחוב יפרע בתשלומים חודשיים של 750 ליש"ט במשך 12 החודשים הבאים, ובהסבר שהוא מוותר על 1000 ליש"ט בכדי להצליח בעסקה שעמדה על הפרק. ב-8.10.15 התקבל סך של 750 ליש"ט בחשבון הבנק של התובע.

לאחר מכן התובע הודיע לנתבעת שהוא מוכן להמתין עם התשלומים מכיוון שמבין שיש לה צורך במזומנים באותה עת.

ב-3.1.16 הודיע התובע שהקפאת התשלומים הסתיימה, מבחינתו, ומעתה מצפה להתחילת לקבל את התשלומים שנית. ב-19.1.16 הושב לו כי לדעת התובעת וחוקר חשבונאי שיעץ לתובעת באותה עת, לא מגיע לתובע תשלום נוסף.

לאחר ויכוחים רבים, הוסכם על ידי הצדדים שהסכומים שבמחלוקת ידונו בבית הדין. התובע השיב את ה-750 ליש"ט שקיבל, מכיוון שדין התורה יכריע גם האם הם הגיעו לו. הצדדים חתמו על שטר בוררות.

ב. תביעת התובע וטענותיו

על סמך תיאור המאורעות הנ"ל התובע תובע את הסכומים הבאים –

10,000 ליש"ט המגיעים לו חלף האחוזים בחברה.

3,500 ליש"ט כנגד 500 ליש"ט בחודש שהוקפא בזמן עבודתו, במשך שבעה חודשים (מנובמבר 2014 ועד מאי 2015).

א. הדין המקדמי – מי הנתבעת?

בתחילת הדיון בבית הדין טענה הנתבעת 1 שאין לה חבות אישית, והחברה היא הנתבעת, כך שאין הצדקה להגדירה כנתבעת. מצד שני, מעולם לא נחתם חוזה של התובע עם החברה, וכל ההתחייבויות היו מפיה של הנתבעת 1. בדיון הסכימה הנתבעת לחתום על שני שטרי בוררות, האחד תחת שמה, והשני בשם החברה. יודגש שלאור החתימות והסכמת הצדדים בדיון, שבית

הדין יכריע איזו נתבעת בתביעות שהובאו לפניו, בסמכות בית הדין להכריע מי הנתבעת, ולהכריע לגופן של תביעות.

ב. תשובות הנתבעת

הנתבעת טוענת את הטענות הבאות –

טענות כלליות –

1. התובע כתב את תנאי העסקתו, אך היא מעולם לא הגיבה ולא הסכימה לדברים. מבחינתה לא נחתם אף הסכם שכירות שמחייב אותה לשלם לו.

2. כל הסכומים שנאמרו היו מותנים בכך שעבודתו תצדיק אותם. מכיוון שהוא לא הועיל לחברה באופן משמעותי, אין הצדקה שיקבל מעבר למה שכבר שולם.

3. בלא לגרוע מהטענות הנ"ל – גם אם יש טעם לשלם לתובע, לא ברור מי חייב בזה. אין הסכם בין התובע לבין החברה, ומצד שני ודאי שהיא מעולם לא התכוונה לחבות אישית בהעסקתו. מה גם שבפועל הגוף ששילם היה חברת הקש של בעלה – לא היא ולא החברה.

מעבר לאמור, ובלא לגרוע מהטענות הקודמות –

לגבי ה-500 ליש"ט המוקפאים חודשית –

א. יש תנאי מפורש בהסכם שאומר שהכסף הזה ישולם רק כאשר החברה תגיע להצלחה שתאפשר לה לשלם לתובע. מכיוון שהחברה טרם הגיעה להצלחה, ושוחה נגד הזרם כדי לעמוד במקום, מועד התשלום טרם הגיע.

ב. אם יש חיוב (ולטענתה אין חיוב), הוא תקף רק עד מרץ, שאז עבד לפי הגדרות התפקיד המקוריות. עבודתו באפריל ומאי הוגדרו אחרת, ולא קשורים ל-500 ליש"ט המוקפאים.

לגבי ה-10,000 ליש"ט –

א. הנתבעת טוענת שהיא מעולם לא הבינה את החלק הזה של ההסכם, ולא לקחה אותו ברצינות. לא היה נראה לה סביר שאדם מבחוץ יקבל אחוזים בחברה, ולכן לא התייחסה לזה. היא אמרה לתובע לא פעם שהיא לא מבינה את החלק הזה. אמנם התובע הסביר לה את ההסכם ואת כוונתו, והיא לא התווכחה, אך כל זאת רק היה מחמת שהיא לא נכנסת לויכוחים ועימותים. כל בר דעת מבין שהחלק הזה של ההסכם לא סביר, וכך זה היה נראה בעיניה, וממילא לא ראתה צורך להתווכח. גם בתשלום ה-750 ליש"ט, ששילמה כשהוא ביקש אותם בצורה ישירה, כוונתה לא הייתה להודות בחוב, אלא גם ביקשה להימנע מעימות.

ב. בלא לגרוע מהטענות הקודמות, 1000 ליש"ט ודאי יש להפחית מהחוב, שהרי התובע מחל עליהם במפורש בהודעה ששלח ב-24.9.15.

ג. תגובת התובע לתגובות הנתבעת

- א. באשר לטענה שהוא כתב את תנאי העסקתו והיא מעולם לא הסכימה להם טוען התובע כי מאחר והוא התחיל לעבוד על דעתה, והיא התחילה לשלם לו על סמך מה שכתב, בלא להבהיר שהתשלום אינו מבוסס על שכתב, על כרחיה היא קבלה את התנאים שכתב.
- ב. לגבי התנאת התשלום בהצלחתו בתפקיד – ראשית – תנאי זה לא נאמר בחוזה. לא נאמר שהוא יצליח. נאמר שהוא יפעל לייעול הגביה. מכיוון שהוא עבד, אין להתלות את שכרו בהצלחתו בתפקיד. שנית – קשה מאוד להוכיח שאכן לא הצליח בתפקיד. תפקידו היה לייעול את הגביה. מי יוכיח שהגבייה לא התייעלה? איש לא יודע מה היה קורה אילו לא היה עושה את תפקידו. שלישית – סוג התפקיד, ייעול גביה, עשוי לדרוש טווח זמן ארוך יותר לראות שינוי משמעותי. מכיוון שתקופת העסקתו הייתה קצרה, אין ביכולת הנתבעת לטעון שלא עשה את תפקידו בצורה טובה, כל עוד לא ראתה את משמעות תפקידו לתקופה ארוכה.
- ג. לגבי השאלה מי חייב בתשלום השכר, טוען התובע שהנתבעת בקשה את עבודתו, הוא עבד, ולא משנה לו האם התחייבותה לשלם הייתה אישית או מטעם החברה. בסופו של דבר, היא אחראית על התשלום, בין אם זה יהיה מכיסה הפרטי, מהחברה, או מחברת הקש של בעלה. היא אחראית שהתשלום יעבור.
- ד. באשר לטענה שתשלום ה-500 ליש"ט מותנה בהצלחת החברה, זה נכון, אך מכיוון שמשכורות שולמו בשנתיים (בערך) מאז סיום תפקידו, החברה בהחלט מסוגלת לעמוד בהוצאה של כמה אלפי ליש"ט בודדים.
- ה. לגבי טענתה שסכומי ההקפאה רלוונטיים רק על עבודתו עד מרץ, טוען התובע שיש לשלם לו עד מאי.
- ו. לגבי טענתה שלא הבינה את החלק של האחוזים, הנתבע טוען שהוא יושב והסביר לה, והיא לא הביעה חוסר הבנה או חוסר הסכמה. על כך הוא טוען – א. מדובר במנכ"לית העוסקת בעסקים סבוכים בהרבה מחוזה דנן, כך שאין הצדקה לטענה שלא הבינה את משמעותו. ב. גם אם היא לא הבינה, היה עליה לומר כך, ולוודא שהוא מודע לכך שהיא לא מסכימה לתנאי הזה עד שתבין. משלא עשתה כך, 'דברים שבלב אינם דברים'.
- ז. עוד התובע טוען שודאי שתשלום ה-750 ליש"ט מוכיחים שהיא הבינה שעליה לשלם את יתר ה-10,000 ליש"ט, אחרת מדוע שילמה? טענתה שזה נועד לדחות אותו לעת עתה היא חסרת פשר. אם בחודש הזה היא שילמה על פי תשלום חודשי, מה חשבה שיקרה בחודש הבא?
- ז. לגבי מחילת התובע על ה-1,000 ליש"ט – לטענת התובע זו הייתה מחווה בשלב שחשב שיקבל את יתר הכסף בצורה סדורה. משדחתה הנתבעת את תוכנית התשלומים שהוצעה, גם הצעתו למחול על ה-1,000 ליש"ט נדחתה.

ד. נושאי הדיון

1. האם האחריות לתשלומי התובע מוטלים על הנתבעת?
2. האם חל חיוב למרות שלא נחתם הסכם?
3. האם תנאי ההעסקה הכתובים בדואר האלקטרוני מחייבים?
4. האם הנתבעת יכולה לטעון שלא הבינה את הנאמר בחוזה?
5. האם יש להתלות את התשלום לתובע בהצלחתו בתפקידו?
6. האם התקיימו התנאים שהוצבו בחוזה לתשלום ה-500 ליש"ט 'המוקפאים'?
7. האם יש לחשב את סכומי ההקפאה עד מרץ או עד מאי?
8. האם התובע יכול לחזור בו מהמחילה על ה-1,000 ליש"ט?
9. הוצאות משפט

ה. דיון –

1. האם האחריות לתשלומי התובע מוטלים על הנתבעת?

התברר לבית הדין שלא נחתם חוזה בין התובע והנתבעת, ואף לא בין התובע והחברה. הנתבעת טוענת שמצד אחד, ברור שכוונתה לא הייתה לחבות אישית. מצד שני, אין ביכולתו לתבוע את החברה, מכיוון שהחברה מעולם לא חתמה חוזה מולו. בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שלו סעיף א) נפסק כך –

”השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו, נותן לו שכרו משלם... אפילו לא אמר לו שכרך עלי, אלא שכרו סתם. אבל אם שכרו לעשות בשל חבירו סתם, יכול לומר: טול מה שעשית בשכרך. ואם אמר ליה: שכרך עלי, אינו יכול לומר לו כן.”

בין שני הצדדים שררה תמימות דעים שלכל אורך הדרך הנתבעת הציגה את עצמה לתובע כבעלת שליטה בחברה שלה. כבר פסק בפתחי חושן (פרק ח הערה עח) שמנהל מוסד השוכר פועל, חייב המנהל לשלם שכרו מקופת המוסד, ולא יכול לומר שהמלאכה אינה שלו.

מכך אנו למדים שההסכמה של הנתבעת לעבודתו של התובע מחייבת את קופת החברה.

אודות הטענה שעד כה התשלומים הגיעו מחברת הקש של בעלה – מזה אין ראיה שלא היתה התחייבות לתשלום. ראשית, כל עוד התובע קיבל את השכר שנקב (ולא בצורה של תלוש משכורת, שבזה תתכן נפקא מינה לשאלה מיהו המעסיק, ואכמ"ל), לא הייתה לו סיבה להתווכח. יתרה מזו

– הרי קמן שמדובר בחברת קש שכל עניינה ותכליתה לאפשר את התשלום לעובדים בארץ. אגן סהדי שהתשלום הגיע מהחברה, וחברת הקש היא אמצעי העברת הכסף בלבד, ואין לראות בכך חריגה מההתחייבות לשלם לתובע מכספי החברה.

ברם יש לציין שתנאי ההעסקה חולקו לשניים – החלק הראשון, עבור העבודה עצמה, נועד לחייב את קופת החברה. אם כך הכסף הזה נתבע מהחברה. החלק השני, העוסק באחוזים המובטחים לתובע מהחברה, נתבע מהנתבעת, ולא מהחברה, שכן, לטענת התובע, הנתבעת הסכימה לתת לו אחוזים מהחברה או תמורתם. לא ניתן להאמר שהחברה הסכימה לתת אחוזים ממנה עצמה.

לסיכום : תביעת משכורתו של התובע היא מהחברה. תביעת חליפי האחוזים בחברה הם מנתבעת 1.

2. האם חל חיוב למרות שלא נחתם אף הסכם ?

הנתבעת טענה שלא נערך חוזה בין הצדדים, ולכן אינה מחוייבת לתשלום כל שהוא. גם אם היינו מקבלים את טענתה שלא נחתם חוזה, עדיין היינו מגיעים למסקנה שיש לשלם לתובע עבור עבודתו. הלכה פסוקה היא, שבדיני פועלים אין צורך בחוזה חתום. תחילת עבודה לאחר הסכמה בע"פ מחייבת את המעסיק מיידית. כפי שכתב הרמב"ן בחידושו (מסכת בבא מציעא דף עו עמוד ב ד"ה 'והא דקתני' -

כיון שהתחילו במלאכה נתחייב מעכשיו ליתן להם שכרן משלם כמו שקבל עליו, שכשם ששאר הדברים נקנין בקנין כך שכירות פועלים נקנית בהתחלת מלאכה

וכן הסכמת הפוסקים במקומות רבים (עיין לדוגמא שו"ע חו"מ סימן שלג סעיף א).

גם לפי טענת הנתבעת, שבשיחות עם התובע היא כלל לא ביקשה ממנו לעבוד עבור החברה ולא אמרה שתעסיק אותו, אלא רק הציעה לו לבוא למשרד, עדיין יש במערכת היחסים שבין הצדדים כדי לחייב בתשלום. וזאת ע"פ פסק הרמ"א בחושן משפט סימן יד סעיף ה' :

**מי שאמר לחבירו שילכו לדון במקום אחר, ואמר לו: לך ואני אבוא אחרריך,
והלך, והשני לא הלך אחריו, צריך לשלם לזה שהלך כל יציאותיו (מרדכי ס"פ
זה בורר)**

הפוסקים הכריעו כדברי הרמ"א, כך כתבו בשו"ת חוות יאיר (קסח הובא בפת"ש יד, טו) ובנודע ביהודה (ב, אה"ע צ מובא בפד"ר ירושלים (כרך ג, עמוד נט). אף שהגר"א (בביאורו לשו"ע שם) נשאר בצ"ע על החיוב, יש מקום לעיין מהו ספקו (ראה פד"ר ג עמ' ס בביאור הספק של הגר"א).

נמצא שבכל מצב שאדם אמר לחברו שיעשה פעולה והלה פעל על סמך דבריו, עשיית הפעולה על סמך דבריו הינה עילה מספיקה לחיוב תשלומים.

ראוי לציין, שטענת הנתבעת שהיא לא התכוונה כלל להעסיק את התובע, אלא רק הציע לו לבוא למשרד - היא טענה תמוהה. ניתן היה להעלות על הדעת שהתובע יבוא למשרד פעמים ספורות, בתור טובה הנעשית בחינם. קשה להניח שהתובע יפקוד את משרדי החברה במשך כחצי שנה ברציפות, ויבצע בו עבודות שונות, כשכלל אין כוונה להעסיק אותו. אילו הנתבעת לא התכוונה

להעסיק את התובע, היה עליה להודיע על כך 'ברחל בתך הקטנה' ובצורה ברורה, ולא לשתוק 'כדי לא להיכנס למריבה'.

לכן, מן הבחינה העובדתית טענת התובע מתקבלת, שהיתה הסכמה לכך שהתובע יועסק בחברה, ומן הבחינה ההלכתית הוא זכאי לתשלום על עבודתו.

3. האם תנאי ההעסקה הכתובים בדואר האלקטרוני מחייבים?

לאחר הדיון שהתקיים בין התובע והנתבעת, וההסכמה שהתובע יעבוד עבור החברה, התובע שלח את תנאי ההעסקה שלדעתו היו ראויים. אנו רואים שלא ניתן מענה מפורש להודעה זו. גם הודעות אחרות שעסקו בתשלומים לא זכו למענה מהנתבעת.

מצד שני, התובע עשה את עבודתו, ואף קיבל תשלום לפי המתווה שהציע. גם מתווה התשלומים של 750 ליש"ט לחודש על פני 12 חודשים נענה בכך שבחודש שאחרי אכן הגיעו אליו 750 ליש"ט.

על סמך האמור בתוספתא (קידושין פרק ב) פסק בשולחן ערוך (סימן רכא סעיף א) –

**המבקש לקנות מחבירו מקח, מוכר אומר: במאתים אני מוכר לך, והלוקח אומר:
איני לוקח אלא במנה, והלך זה לביתו וזה לביתו, ואחר כך נתקבצו ומשך זה
החפץ סתם, אם המוכר הוא שתבע הלוקח ונתן לו החפץ, אינו נותן אלא מנה.
ואם הלוקח הוא שבא ומשך החפץ סתם, חייב ליתן מאתיים**

הרמב"ן (ב"מ ע"ז) כתב שדין זה רלוונטי אף לדיני שכירת פועלים. אם יש ויכוח כספי בין השוכר את הפועל לבין הפועל, והעבודה מופסקת, גובה השכר תלוי בשאלה מי החליט להמשיך את העבודה – אם השוכר יפנה לפועל ויאמר לו להמשיך לעבוד, ההנחה היא שקיבל את תנאו של הפועל. ואם הפועל ימשיך את עבודתו, ההנחה היא שקיבל את תנאו של השוכר (ועיין שם שחילק בין המצבים בהם יש תרעומת והמצבים שאין, ובקצות סימן רכ"א, ואכמ"ל).

והדברים קל וחומר – במצבים הללו מדובר על חוסר הסכמה מפורש, ואנו פוסקים שהצד שהמשיך את העבודה כסדרה קיבל את תנאיו של השני. במקרה דנן לא היה ויכוח כלל. התובע התחיל את עבודתו, והנתבעת שילמה לו לפי התנאים שהתובע כתב. על כגון זה נאמר: דברים שבלב אינם דברים.

4. האם הנתבעת יכולה לטעון שלא הבינה את הנאמר בחוזה?

הנתבעת טענה שבכל מקרה אינה מחויבת לנאמר בדואר האלקטרוני, מכיוון שהיא לא הבינה את פרטי החוזה המוצע.

ראשית יש לציין שבית הדין התרשם שלא מדובר בנוסחה בעלת קושי משפטי יוצא דופן. במהלך הדיון התובעת עצמה העידה על כך שהיא מנהלת עסקים מורכבים, וחוזים לא זרים לה. לאור כל הנ"ל, בית הדין דוחה את טענת הנתבעת כי לא הבינה את הצעת ההתקשרות של התובע.

אך גם אם היינו מקבלים את הטענה שהנתבעת לא הבינה את פרטי החוזה, עדיין יש לדחות את טענתה שהחוזה לא תקף.

הפוסקים דנו בטענה מעין זו במספר מקומות:

בשו"ת הריב"ש (סימן תפ) נשאל על אדם שאינו בקי בשטרות, שניסח שטר באופן בעייתי עבורו. יורשיו, שהשטר פגע בהם, רצו לטעון שהמנסח לא הבין את משמעות הדברים, ומכיוון ש"יד בעל השטר על התחתונה", על מחזיק השטר להוכיח שהתכוון לאמור בו. על זאת אמר הריב"ש –

מה שאמרו: משום דיד בעל השטר על התחתונה; גם זה אינו. דלא אמרינן הכי אלא בלשון מסופק שאפשר לדונו לצד זה או לצד זה ואין מתברר מתוך השטר למה נתכוון ואפשר זה כמו זה. ובכל ענין, השטר נשאר בחזקו

הריב"ש כתב שטענת חוסר הבנת השטר לא מייצרת ספק בשטר. דהיינו, אם משמעות השטר ברורה, ורק המנסח או המחזיק טוענים שלא הבינו אותו, אין זו טענה.

את דבריו פסק הרמ"א (שו"ע חו"מ סימן סא סעיף יג) –

מי שטען על כתובת אשתו שהיה עם הארץ ולא הבין כשקרא החזן הכתובה והתנאים, אין שומעין לו. הגה: וה"ה בשאר דקדוקים שיש לדקדק מן השטר, ולא אמרינן דהאי גברא לא דקדק כל כך, וכמו שנתבאר בסמוך

דברים דומים הביא הרמ"א במקום נוסף בשם הרשב"א (שו"ע אה"ע סימן סו סעיף יג) –

הגה: עם הארץ שבא לגרש, ואמר אח"כ שלא הבין מה שהיה כתוב בתנאים או בכתובתה, אינו נאמן דודאי העדים לא חתמו מה שלא העידו בפניו תחלה על פה (תשובת הרשב"א סי' תרכ"ט).

הכלל העולה, שאין אדם יכול להיפטר מעמידה בחוזה בטענה שלא הבין את הנאמר בו¹.

לכאורה יסוד הדברים מבוסס על כך שאם אחד הצדדים לא הבין את החוזה, היה לו לומר בפה מלא שלא הבין ולא קיבל את ההצעה. הלכה פסוקה היא ש'דברים שבלב אינם דברים' (קידושין מט, ב, ונפסק ברמב"ם מכירה פרק יא הלכה ט' ובשולחן ערוך חושן משפט סימן רז סעיף ד, ובעוד מקומות אין ספור). וכבר ביארו רבותינו (עיין בדבריו הברורים והנאים בחידושי הגר"ש שקאפ קידושין סימן לד) שהפגם בדברים שבלב אינו שאף אחד מהצדדים לא נאמן לומר שבלבו חשב אחרת, אלא מהותית בהסכם בין שני צדדים אין יכולת להתייחס למה שבלבם, אלא רק מה שנאמר ונכתב. גם אם אין סיבה שלא להאמין שבלבו חשב אחרת, כל עוד לא הביע בצורה מפורשת את סיוגיו מההסכם, הוא מחויב להסכם כלשונו.

כך הדין גם כאן. הנתבעת טוענת שבלבה היה שאין משמעות, רצינות, וממילא גם תוקף, להסכם ששלח התובע. אך מאחר שהיא שלמה לו חודשית, וכשתבע לקבל 750 ליש"ט במשך 12 חודשים היא אכן שילמה, ולא הביעה באף שלב משלבי העבודה שהיא לא מחויבת להסכם, הרי שהיא מחויבת אליו.

¹ להרחבה בעניין זה ראה: הרב ד"ר אלי גורפינקל, החותם על שטר שלא קרא או לא הבין על מה חתם: "חוזה אחיד" בהלכה.

לסיכום : ההסכם ששלח התובע בדואר האלקטרוני מחייב את הנתבעת.

מאחר ופסקנו כך, להלן הדואר האלקטרוני בו מפורטים תנאי ההעסקה ייקרא "החוזה".

5. האם יש לתלות את התשלום לתובע בהצלחתו בתפקידו?

טענה התובעת שגם אחרי שנחליט שההסכם שכתב התובע מחייב אותה, כוונתו הייתה שהוא יקבל את יתר התשלומים רק באם התובע יצליח בתפקידו.

יש לדחות את הטענה הזאת.

ראשית, כפי שציין התובע, קשה לעמוד על השאלה האם הוא הצליח בתפקידו. וגם אם לא הצליח, הגדרת תפקידו של שכיר היא לפעול למען מטרה, ואין לראות בהצלחת החברה באופן כללי הצלחה או כשלון אישי שלו.

אך הטענה המשמעותית יותר היא שהתנאי הזה לא הובע בכתב או בעל פה.

אמנם נאמר בחוזה שתשלום ה-500 ליש"ט מוקפא עד לזמן שהחברה תוכל לעמוד בתשלום, אך בחוזה נכתב במפורש שהחוב הבסיסי הוא 1,000 ליש"ט, ותשלום 500 מהם מוקפא. על פניו, המשמעות הפשוטה היא שמדי חודש משכורתו של התובע עומדת על 500 ליש"ט נוספים, ללא קשר להצלחת החברה, ורק תשלומם בפועל מותנה ביכולת החברה לעמוד בתנאי זה.

הוא הדין והוא הטעם ביחס לבעלות על אחוזים בחברה, ולתשלום 10,000 ליש"ט שנקבע תמורתה. לא נאמר בשום מקום בחוזה שהסכומים מותנים בהצלחת החברה. ובדומה לכך אפשר לצטט את מה שנאמר בפסק דין אחר (מתוך "אוסף פסקי דין של הרבנות הראשית לארץ ישראל" עמוד צ) –

תקוות ופרספקטיבות המניעות את הצדדים לעשות הסכם, אם לא נזכרו בפירוש בתוכן החוזה, הרי הן - דברים שבלב - ואין להן השפעה על תוקף החוזה.

לסיכום : הצלחת התובע והצלחת החברה לא מהווים תנאי לקבלת שכרו.

6. האם התקיימו התנאים שהוצבו בחוזה לתשלום ה-500 ליש"ט

'המוקפאים'?

בחוזה מפורש שמשכורתו החודשית של התובע תעמוד על סך 1000 ליש"ט, מתוכם – חציים יקבל בתום החודש, והחצי השני "יוקפא" עד לזמן בו החברה מסוגלת לעמוד בהוצאה זו.

התובעת טענה שעד היום הזה החברה מחזיקה מעמד רק בזכות החלטתה להניע אותה מכיסה הפרטי. כראיה לכך העיד יועץ החברה העוסק בחשבונאות חוקרת, שזה מכבר, לאור חקר מצב החברה, המליץ לנתבעת לסגור את החברה. הנתבעת מסרבת לסגור את החברה רק בגלל ש'אהבה מקלקלת את השורה' - אהבתה לחברה שהקימה מונעת ממנה לסגור אותה, אף שהחברה לא רווחית.

כנגד זה טען התובע שבשנתיים שעברו מאז שעבד בחברה, החברה שילמה עשרות ואולי מאות אלפי ליש"ט לעובדים, וכמה אלפי ליש"ט בודדים הם בהחלט סכום שהחברה מסוגלת לעמוד בה.

יתרה מזו, בחוזה כתוב כך –

500£ rolled up until the company can afford it (decided by Judit). Any rolled up amount to be payable within 12m of David leaving.

לגבי המשפט הראשון, שתרגומו לעברית 'עד שהחברה תוכל לממן זאת', בהחלט יש מקום לדון ראשית, החברה הייתה יכולה לעמוד בכמה מאות ליש"ט החל מיומו הראשון של התובע בחברה! על כרחנו שכוונת הדברים היא שהתנאי יחייב את הנתבעת רק כאשר החברה תהיה רווחית באופן משמעותי. דבר שניכר שטרם אירע.

כמובן ש'עד שהחברה תוכל לממן זאת' הוא משפט עמום למדי. לאור זאת הוכנסו הסוגריים, בהם נאמר שהתובעת תהיה זו שתחליט האם בא מועד. לכאורה, משמעות המשפט היא, שכל עוד הנתבעת לא תקבע שהגיע הזמן - לא ניתן לחייב אותה. אולם, ישנה אומדנא שאם החברה משלמת לכל העובדים ולכל השיעבודים שלה, אין בכוחה לטעון שרק את משכורתו של התובע לא ניתן לממן, אלא בכוחו של בית הדין לחייב. דומה הדבר לדברי הנודע ביהודה (הובאו בפת"ש עג, ד) שאם הסכימו שהלווה יפרע 'לכשירחיב' - הדבר נתון לבית הדין להחליט מתי הגיע מועד התשלום.

לצד זאת יש לציין את עדותו של יעוץ החברה. אם אכן כעת החברה אינה רווחית, והנתבעת מוציאה מכיסה בכדי שהיא תמשיך לשרוד, כאמור לעיל, בהחלט יתכן שבית הדין לא יכול להכריע שבמצב זה החברה רווחית באופן שהוסכם בחוזה.

אך יש לדון במשמעות המשפט השני.

יתכן שכבר מראש התובע צפה את הבעייתיות במתן אפשרות לנתבעת לדחות את התשלום לעולמי עד. מדוע שיבוא יום בו היא תחליט לשלם לו את הכסף הנוסף? יהיה בכוחה תמיד לטעון שהחברה לא מוצלחת 'דיה', 'עד עמוד כהן לאורים ותומים'. לכן הוכנס המשפט השני, המגדיר תנאי חלופי, תחום יותר - במידה והתובע יפסיק את עבודתו, התשלום יתבצע תוך 12 חודשים.

לאור זאת, הדיון אודות הצלחת החברה כבר אינו רלוונטי. כבר עברו למעלה מ-12 חודש מאז שעבודתו של התובע הופסקה, וממילא מועד התשלום של ה-500 ליש"ט שהוקפאו מדי חודש בהחלט הגיע.

לסיכום : התנאים שהוצבו בחוזה לתשלום ה-500 ליש"ט שהוקפאו – התקיימו.

7. האם יש לחשב את סכומי ההקפאה עד מרץ או עד מאי?

טען התובע כי עבודתו החלה בנובמבר 2014 והסתיימה במאי 2015. מדובר ב-7 חודשים, ועבור 500 ליש"ט לחודש, התובעת חייבת לו 3,500 ליש"ט על סעיף זה.

אך החל ממרץ התובעת אמרה לו (כך העיד בפרוטוקול הדיון, עמ' 3) שמבחינתה יש להפסיק את העסקתו. אמנם הוא המשיך לעבוד, אך זה לא היה במתכונת הקודמת, וממילא ברור שהחוזה מחייב את התובעת רק עד מרץ.

מכיוון שכך, מדובר ב-5 חודשים בלבד.

לסיכום : יש לחייב את התובעת 500 ליש"ט על 5 חודשי עבודה, בסה"כ 2,500 ליש"ט.

8. האם התובע יכול לחזור בו מהמחילה על ה-1,000 ליש"ט?

התובע הודה שהציע לנתבעת תוכנית תשלום, שפורשת תשלומים של 750 ליש"ט מדי חודש במשך 12 חודשים. הסך הכולל עולה לכדי 9,000 ליש"ט, ולא 10,000 ליש"ט שצויינו בחוזה. התובע טען שהוא ויתר על הכסף הזה באותה עת לאור האפשרויות העסקיות שעמדו לה, שהיא מעולם לא מימשה. לטענתו, מאחר שהנתבעת לא מימשה את האפשרויות העסקיות הללו, הוא חוזר בו מהויתור על הסכום הזה.

סיבת ויתורו לא נמצאת בכתב במייל שכתב. אך הדברים מסתברים שאכן הייתה איזו סיבה מסוימת לוותר על סכום משמעותי שכזה.

אם כך יש לברר – מאחר שהתובע ויתר על סכום זה בזמן מסוים, ועתה טוען שמבחינתו הויתור היה מותנה בכך שהכסף ינוצל באופן מסוים שלא אירע, ומן הסתם גם בכך שתעמוד בתנאי התשלום שהציע, האם כעת בכוחו של התובע לחזור בו מויתור זה?

הראשונים והפוסקים דנו בדינו של מחילה בטעות, והכלל הפשוט שהעלו הוא שמחילה בטעות היא מחילה (עיינין בקצות סימן י"ז ס"ק ג אימתי היא מחילה, ובפד"ר חלק י"א עמודים 186-191, ועוד).

אולם במקרה בו צדדים חותרים לפשרה, אשר במסגרתה התובע מוחל על חלק מהחובות, ולבסוף הפשרה לא יצאה לפועל - האומדן הפשוט הוא שמחילת התובע אינה תקיפה. וכן כתב מהר"מ אריק (מנחת פתים חו"מ סי' יז סעי' יב):

ועיין ש"ך ס"ק טו שהביא דברי הריב"ש מכ"מ כיון שראובן עומד בתביעתו וכו', ומשמע לדבריו שאם גם ראובן חוזר בו ואומר כיון שאינך רוצה בזה גם אנכי אינני רוצה לוותר הדיון עמו. ולפי זה מכל שכן במי שתובע לחבירו שלא בפני בית דין פחות ממה שמגיע לו ולא רצה הנתבע ליתן ובאו לדין ותובע התובע עתה בפני בית דין יותר - שהדין עמו. ולא הוי מחילה כלל מה שתובעו מעיקרא פחות, כי דימה שיתן לו תיכף רצה לוותר נגדו, לא כן כשלא רצה ליתן לו ובאו לדין. והוא פשוט.²

² ראה גם פתחי חושן הלוואה פרק יב הערה ד.

דוגמא נוספת למחילה מותנית כעין זאת ייסד האבני מילואים (סימן ע ס"ק ג). חז"ל תיקנו שהבעל זכאי במעשי ידי אשתו כנגד חיובו במזונותיה. הרמב"ם (אישות פרק יב הלכה ט"ז) פסק שאישה שבעלה הלך למדינת הים ישלם את מזונותיה לכשישוב, אך לא מקזזים את מעשי ידיה. ותמהו עליו רבים מהראשונים – הרי הוא זכאי למעשה ידיה כנגד מזונותיה, אם כך מדוע שלא נקזז את מעשי ידיה המגיעים לו כנגד מזונותיה?

ביאר האבני מילואים שתקנת חז"ל שאדם זכאי במעשי ידי אשתו נועדה למנוע מצב שהאישה תצטרך לטרוח לבוא לבית הדין כדי לקבל מזונות. חכמים תקנו שהאיש יקבל את מעשי ידי אשתו בכדי שהוא יתן את מזונותיה, והיא לא

יש להדגיש שאין בדברים הללו ביקורת על התנהלות הנתבעת. בית הדין מתרשם שהנתבעת לא התעכבה בתשלום חובו של התובע באופן זדוני, אלא באמת חשבה שהיא פטורה מהתשלום. היא לא התחמקה מלכובא לבית הדין, ובזה היא עשתה את המצווה המוטלת עליה. בית הדין לא מטיל קנס על הנתבעת, אלא מקבל את טענת התובע שויתורו היה מותנה בהסכמת הנתבעת למתווה התשלום שהציע. מעת שהנתבעת לא עמדה בתנאים שהציב, הוא שב לחוב המקורי.

עוד נדגיש, שיש לחלק בין מושא החיוב בתשלום שכר עבודתו של התובע, לבין מושא החיוב בתשלום עבור חלקו בחברה. בעוד שאת שכר העבודה צריכה החברה לשלם, שהרי היא זו שעבורה עבד התובע, את התשלום על חלק התובע בחברה צריכה הנתבעת לשלם באופן אישי, שכן היא - ולא החברה - קיבלה את חלק התובע.

לסיכום : הנתבעת חייבת במלוא 10,000 ליש"ט שפורטו בחוזה, תמורת אחוזי הבעלות בחברה שהתובע מכר לה.

9. הוצאות משפט

על פי ההלכה, כאשר שני הצדדים התנהלו בדיון המשפטי באופן סביר הם מתחלקים באגרת ביה"ד (שו"ת הריב"ש, תעה; שו"ת תשובות והנהגות ב, תרצו, בסופו), וביתר הוצאות כל צד נושא בהוצאותיו. כפי שכתבנו לעיל, הצדדים התנהלו כאות, ורושמו של בית הדין הוא שהתובע והנתבעת נהגו בתמימות על פי מה שהיה נראה להם נכון על פי דין תורה.

האגרה עמדה על סך 790 ₪, ושולמה על ידי התובע. משכך, על הנתבעת לשלם את מחציתו בחזרה. דהיינו – 395 ₪.

1. סיכום החיובים

א. על הסעיף בחוזה, המחייב את התובעת להקפיא עבור התובע סכום של 500 ליש"ט מדי חודש, יש לחייב את החברה בסה"כ 2,500 ליש"ט, עבור 5 חודשים.

ב. הנתבעת חייבת במלוא 10,000 ליש"ט שפורטו בחוזה.

ג. הנתבעת והחברה ישלמו לתובע סך 395 ₪ עבור מחצית מאגרת בית הדין (שעמדה ע"ס 790 ₪).

תצטרך לרדוף אחריו. מאחר שהבעל במקרה כזה השאיר את אשתו ללא מזונות, והיא נאלצה לטרוח אחרי המזונות המגיעים לה, ממילא זכאותו למעשה ידיה פוקעת.

כעין זה יש לנו במקרה דנן. התובע הסכים להתגמש עם הנתבעת, בהנחה שתוך שנה הוא יקבל את כספו, גם אם לא מדובר במלוא כספו. משבחרה התובעת ללכת לדין על הכסף, התובע בהחלט רשאי לומר שהסכמתו לויתור הייתה מותנית בכך שהכסף יגיע אליו בלי לטרוח לבית הדין.

ז. החלטות

1. הנתבעת 2 תשלם לתובע סך 2,500 ליש"ט עבור שכר עבודתו.
2. הנתבעת 1 תשלם לתובע סך 10,000 ליש"ט עבור חלקו בחברה.
3. שתי הנתבעות ישלמו לתובע סך 395 ש"ח עבור החזר אגרת ביי"ד.
4. כל הסכומים הנ"ל ישולמו לתובע תוך 35 יום מיום מתן פסק הדין.
5. על פי סדרי הדין של הרשת, ניתן להגיש בקשת רשות ערעור על פסק הדין, תוך 30 יום מיום מתן פסק הדין.

פסק הדין ניתן היום י' בתמוז תשע"ז, 4 ביולי 2017.

בזאת באנו על החתום

הרב בצלאל דניאל

הרב חיים בלוח, אב"ד

הרב שמעון ב. הלוי גרבוז